TEMA **KVINNERS RETTIGHETER**

TEMA KVINNERS RETTIGHETER

FNs kvinnekonvensjon

FNs kvinnekonvensjon er en internasjonal avtale som skal sikre at kvinner ikke skal diskrimineres. Målet er å sikre reell likestilling over hele verden.

I samfunn verden over har kvinner blitt diskriminert opp gjennom historien. Historisk har menn hatt mest politisk og økonomisk makt, og kjønnsrollemønstrene har skapt et stereotypt bilde av kvinnen som «det svake kjønn». Selv om kvinner har hatt stor innflytelse i hjemmet, har mange menn, i mange samfunn, også hatt en dominerende rolle her. Lovene har diskriminert kvinner.

Kvinnene organiserer seg

Gjennom 1800 og 1900-tallet begynte kvinnene i mange land å organisere seg og arbeide for politisk endring. Særlig skulle kampen for stemmeretten bli viktig. Sakte, men sikkert fikk kvinnene innflytelse på flere samfunnsområder. De tok utdannelse, erobret arbeidslivet, ble politikere og arbeidet for likestilling og mot diskriminering.

FN likestiller kvinner og menn

I 1945, etter andre verdenskrig, ble den globale organisasjonen de Forente Nasjoner (FN) etablert. I FN-pakten (FNs «grunnlov») slås det fast at kvinner og menn er like mye verdt. FNs verdenserklæring om menneskerettighetene (1948) følger opp og slår fast at menneskerettighetene gjelder alle, og at statene ikke skal diskriminere.

Selv om Verdenserklæringen understreker at kvinner og menn er likestilt, mente mange at FN, fordi kvinner møter særlige utfordringer, burde utvikle et eget lovverk for å verne om kvinners rettigheter. Arbeidet bar frukter. I 1979 ble *Konvensjonen om å avskaffe alle former for diskriminering av kvinner*, også bare kalt *kvinnekonvensjonen,* vedtatt.

Sakte, men sikkert fremover

I praksis avhenger gjennomføringen av avtalen i stor grad på de enkelte regjeringer. Selv om de fleste statene har forpliktet seg, er det mange som ikke har bundet seg til hele konvensjonen.[60] Særlig er det artikkel 5 som utfordrer. En viktig forklaring er at det i mange land fremdeles finnes konservative og patriarkalske holdninger og praksiser (ofte religiøst begrunnet). Sakte, men sikkert går utviklingen likevel fremover. Hvert år er det flere stater som fjerner sine reservasjoner.

I 2009 ble FNs kvinnekonvensjon en del av den norske menneskerettighetsloven. Hvis bestemmelser i konvensjonen kommer i konflikt med annen norsk lovgivning har kvinnekonvensjonen forrang.

[60] Når statene binder seg til konvensjoner om menneskerettigheter kan de ta forbehold mot enkelte bestemmelser de ikke vil være bundet av. Denne muligheten forklarer hvorfor kvinnekonvensjonen har stor oppslutning, selv om mange stater fortsatt har diskriminerende lover og praksiser. Kvinnekonvensjonen er den av FNs ni kjernekonvensjoner med flest reservasjoner.

Kvinnekonvensjonens mål

er intet mindre enn å sikre faktisk likestilling verden over. I alt 189[61] av FNs 193 medlemsland har forpliktet seg til avtalen og lovet å bedre forholdene for kvinner i sine land. Det grunnleggende prinsippet i konvensjonen er full likestilling mellom kvinner og menn. Statene skal sørge for at kvinner ikke skal diskrimineres i familien, i utdanningssystemet, i arbeidslivet, eller i det politiske liv. Kvinner har også rett til godt helsestell, rettigheter i det økonomiske liv og like juridiske rettigheter som menn.

For å oppnå full likestilling, understrekes det i konvensjonens artikkel 5 at samfunnets tradisjonelle manns- og kvinneroller må endres: Statene skal treffe «egnede tiltak for å endre menns og kvinners sosiale og kulturelle adferdsmønstre med sikte på å få avskaffet fordommer og skikk og bruk og all annen praksis som bygger på forestillingen om at det ene kjønn er mer eller mindre verdt enn det andre eller på stereotype roller for menn og kvinner.»

Sykkelen var revolusjonerende for kvinner fordi deres radius ble mye større.
FOTO: LAURITZ JOHAN BEKKER LARSEN, UNIVERSITETETSBIBLIOTEKET I BERGEN

[61] Per desember 2025

FNs Kvinnekonvensjon – utvalgte bestemmelser

Prinsippet om full likestilling (1 og 2)

- Statene fordømmer diskriminering av kvinner
- Statene skal innlemme likestilling i lovene. De skal oppheve eller endre diskriminerende lover

Rettsvern (4)

- Midlertidige særtiltak for å fremme faktisk likestilling er positivt

Om adferdsmønstre (5)

- Statene skal søke å endre menns og kvinners sosiale og kulturelle adferdsmønstre for å avskaffe fordommer og skikk og bruk som bygger på forestillingen om at det ene kjønn er mer verdt enn det andre

Handel med kvinner og prostitusjon (6)

- Statene skal arbeide for at handel med kvinner og utnyttelse av kvinneprostitusjon opphører

Politisk og offentlig liv (7)

- Statene skal sikre kvinner stemmerett, rett til å delta i politikken og stille til valg
- Kvinner skal kunne delta i det sivile samfunn / foreningsliv

Utdannelse (10)

- Kvinner skal ha samme rettigheter som menn til utdannelse på alle nivåer

Arbeid (11)

- Statene skal avskaffe diskriminering på arbeidsmarkedet
- Statene skal sikre kvinner rett til fritt valg av yrke og arbeid, og rett til samme lønn ved likt arbeid
- Det skal være forbud mot avskjedigelse på grunn av graviditet, svangerskapspermisjon og fødsel. Statene må sørge for å verne gravide og bygge ut barneomsorgen

Helse (12)

- Statene skal avskaffe diskriminering av kvinner i helsevesenet. Adgang til helsetjenester, herunder familieplanlegging, må bli sikret uten diskriminering

Kvinner på landsbygda (artikkel 14)

- Statene skal avskaffe diskriminering av kvinner på landsbygda
- Kvinner skal delta i utformingsplaner, helsetjenester, familieplanlegging og selvhjelpsgrupper
- Kvinner skal få lik adgang til lån og kreditt som menn

Likhet for loven (15)

- Kvinner og menn skal være like for loven
- Kvinner skal ha samme rettigheter som menn til å inngå avtaler og forvalte eiendom
- Kvinner og menn skal ha samme rettigheter i all lovgivning som gjelder bevegelsesfrihet og frihet til å velge bopel og hjemsted

Om ekteskapet (16)

- Kvinner skal ha samme rett som menn til å inngå ekteskap; til fritt å velge ektefelle; og bare inngå ekteskap med fullt samtykke; samme rettigheter og forpliktelser i ekteskapet og ved eventuell oppløsning av ekteskapet

Kvinnekonvensjonen i fulltekst kan leses her: www.menneskerettighetsakademiet/frihet-JA